

## מתוך העתירה: סיפורו של בית הספר שז"ר באשדוד

1. סיפורו של בית ספר ממלכתי יסודי שז"ר באשדוד הינו סיפור הפיכתו של בית ספר שכונתי לבית ספר המיועד אך ורק לתלמידים להורים בעלי אמצעים, תוך דחיקת רגליהם של תלמידים "מוחלשים" (לצד תלמידים נוספים אשר הוריהם מבקשים לעמוד על זכויותיהם) מבית הספר לבתי ספר "רגילים". התנהלות בית הספר והרשויות בענייננו, אשר הסתמכו בשנת הלימודים תשע"ד על טיוטת חוזר התשלומים החדש, מלמדת מהי המציאות אותה מייצר חוזר התשלומים החדש.

2. בית ספר שז"ר מצוי ברובע ה' באשדוד, המתאפיין באוכלוסייה שמרביתה ממעמד סוציו-אקונומי נמוך. בית הספר קיים עשרות שנים וחלק מהעותרים 1-8 אף למדו בו בילדותם.

3. לקראת שנת הלימודים תשס"ח החליטה עיריית אשדוד להפוך את בית ספר שז"ר לבית ספר "ייחודי על איזורי" למדעים ולאומנויות. בפרסום להורים נמסר כי החלטה זו ניתנה באישור משרד החינוך, אך עד ליום זה לא ידוע לעותרים אם קיבל בית הספר אישור של ועדת ויינשטיין המוסמכת להכיר בבתי ספר "ייחודיים". כבר בפרסום נמסר כי ההצטרפות לכיתות בבית הספר דורשת "תשלום נוסף" וזאת ללא כל אסמכתא חוקית.

פרסום העירייה מצורף לעתירה כנספח **טו'** (עמ' 258)

4. עם הפיכת בית הספר ל"ייחודי" התחילו בבית הספר תהליכי מיון לסינון תלמידים מאשדוד וממקומות אחרים, וזאת באופן שאינו עומד עם הוראות הדין. לפני כשלוש שנים הופסקו הליכי המיון שלא על בסיס כלכלי, למיטב ידיעת העותרים, וזאת לאחר שבית הספר קנה לו שם של בית ספר "איכותי".

5. בעקבות הליכי המיון והדרישה לתשלומים נוספים, חלק מתושבי הרובע פנו לבתי ספר אחרים בלית ברירה וזאת על אף שבהתאם לסעיף 20 של חוק חינוך ממלכתי, התשי"ג-1953 (להלן: חוק חינוך ממלכתי), הם זכאים להירשם לבית הספר הקרוב למקום מגוריהם.

6. יחד עם זאת, מספר תלמידים המתגוררים בסמיכות לבית הספר ועמדו על זכויותיהם התקבלו בשעריו, עם מיונים או בלעדיהם. ילדי העותרים 1-8, אשר מרביתם מתגוררים (או למצער התגוררו בעת הרישום) בסמוך לבית הספר, החלו ללמוד בו.

7. החל משנת הלימודים תשס"ח החלה בבית הספר גבייה אסורה של אלפי שקלים, כאשר הורי התלמידים נדרשו לשלם סכום של 450 ₪ לחודש/ 5,400 ₪ לשנה. לפרקים קיבלו חלק מהעותרים הנחות בגובה

של כ-10%. הסכומים שנדרשו מההורים גבוהים באופן משמעותי מהמותר, ואף הוצגו כתשלומי חובה, בניגוד לדין.

8. יוער כי תכנית הלימודים בבית הספר, לרבות חלקיה התוספתיים, מעולם לא הועברה לאישור כלל ההורים ומוצגת היא כולה כשיעורי חובה.

9. לאחר תקופה, החלו חלק מההורים לעמוד על זכויותיהם. בעקבות דרישות מהם לשלם תשלומים שלא כדין, פנו חלק מאותם הורים לקליניקה למשפט ומדיניות חינוך בפקולטה למשפטים של אוניברסיטת חיפה וקיבלו הנחיות בדבר המותר והאסור, לרבות הבהרות כי לא ניתן לחייבם לשלם תשלומים אסורים.

10. ב"כ העותרים אף הנחה את הפונים לבקש אישורים לגבייה האסורה, אך משפנו חלק מהעותרים לבית הספר נמסר להם בעל פה כי אין אישורים כאלו. דבר זה הוביל לכך שחלק מהעותרים הפסיקו לשלם את מלוא התשלומים בשנת הלימודים תשע"ג.

11. בעקבות כך התחיל מסע לחצים נגד ההורים שכלל איומים בשימוש בעורכי דין ואיום בדבר הוצאת תלמידים מחוגים במתנ"ס. במצב דברים זה שלח ב"כ העותרים 1-8 מכתב לבית הספר המבקש להפסיק את הגבייה האסורה ואת הסנקציות כנגד העותרים.

דוגמת מכתב שנשלח להורים מהמתנ"ס מצורף לעתירה כנספח טז' (עמ' 259-261)  
מכתב ב"כ העותרים מצורף לעתירה כנספח יז' (עמ' 262-263)

12. ביום 30.6.13 פורסמה כאמור טיוטת חוזר התשלומים החדש אשר בין היתר התייחסה לאפשרות של גבייה נוספת עבור שעות תל"ן נוספות (עד ל12 שעות בבתי ספר יסודיים) החל משנת הלימודים תשע"ה.

13. בעקבות מכתב הקליניקה למשיבים החל דיון ער באשדוד בין גורמי העירייה, בית הספר וההורים. במסגרת הדיון החלו חלק מההורים (המייצגים אוכלוסייה אשר רוצה ומסוגלת לשאת בתשלומים נוספים) להפעיל לחץ על ההורים "הסרבנים" להימנע מהמאבק, לרבות השמצות ברשתות חברתיות שונות.

14. ביום 24.7.13, נשלח מכתב להורי התלמידים בבית הספר על ידי מי שרואים עצמם כהנהגת ההורים, ממנו עולה כי אותם הורים שפנו בעניין התשלומים האסורים פגעו בתלמידים האחרים.

המכתב מיום 24.7.13 מצורף לעתירה כנספח יח' (עמ' 264-266)

15. במכתב מיום 29.7.13 למנכ"ל לית משרד החינוך ששלחה "הנהגת ההורים", הועברו מסרים דומים:

" אף הורה אינו מחויב לשלוח את ילדיו לבית הספר, והורה הגר בסמיכות לבית הספר יכול לשלוח את ילדיו לבתי ספר אחרים המצויים ברובע.

... ההצטרפות למסגרת הייחודית טעונה הסכמה מראש של ההורה לשאת בתשלומים הנוספים הנדרשים למימון לימודי ההעשרה. ולמיטב ידיעתנו, הורי כל הילדים הלומדים בבית הספר – אכן ידעו על התשלומים והסכימו להם מראש.

למרבה הצער, נמסר לנו כי לפני מספר חודשים פנו הורים בודדים בתלונה למשרד החינוך, בטענה שהתשלומים הנגבים מההורים בבית הספר הינם מנוגדים לחוק. מסיבות לא ברורות לנו, תלונה זו, שאינה משקפת את דעת הרוב המוחלט של ההורים, החלה "מחול שדים", שרק לאחרונה הורי בית הספר נחשפו לו. ביום 21 ביולי 2013, באמצע החופש הגדול וכחודש לפני תחילת שנת הלימודים הבאה, התקיימה פגישה בין מנהלת בית הספר להנהגת ההורים, בה בישרה מנהלת בית הספר, כי קיבלה הוראה ממשרד החינוך לצמצם באופן משמעותי את תשלומי ההורים..."

המכתב מיום 29.7.13 מצורף לעתירה כנספה יט' עמ' 270-267)

16. מהמכתבים עולה בבירור כי עמדת "הנהגת ההורים" הינה כי בית הספר הממלכתי שז"ר מיועד רק להורים שרוצים ויכולים לשלם סכומים נוספים, דהיינו הוא מיועד רק לאוכלוסיה בעלת יכולת כלכלית. כמו כן, רוחו של המכתב מבהירה כי האשמים בקשוי הגבייה הינם קבוצת ההורים שאינה עומדת בתשלומים האסורים. הלך רוח זה חרג מגבולות מכתבים אלו ואותה קבוצת הורים הפכה למושא למתקפות מילוליות וביטויי זעם של קבוצה אחרת מהורי התלמידים בבית הספר. לצד זאת, עולה בבירור מהמסמכים כי הגבייה עד כה הייתה בלתי חוקית והובהר לראשונה כי קיימת כוונה להסתמך על טיוטת חוזר המנכ"ל לצורך גבייה אסורה של תשלומי הורים, על אף שהחוזר אינו בתוקף.

17. ביום 6.8.13 התקבלה תשובה ממינהל החינוך באשדוד (שהתאריך על המכתב הינו 12.7.13) לפיה הוא יפעל לפי הוראות משרד החינוך.

המכתב מצורף לעתירה כנספה כ' עמ' 271).

18. ביום 14.8.13 הועבר מכתב מ"הנהגת ההורים" להורים בו התבקשה הסכמתם להסדר. מהמכתב עולה בבירור כי בפגישה בין ההנהגה לנציגי המשיבים שנערכה ב- 13.8.13 לא היה חולק כי התשלומים שנגבו בבית הספר לא היו חוקיים וכי נמצא הסדר תשלומים חדש, המבוסס על טיוטת חוזר המנכ"ל. מהכתוב עולה במפורש כי הסדר חדש זה מוטל בספק ודרוש אישור משרד החינוך.

מכתב הנהגת ההורים מיום 14.8 מצורף לעתירה כנספה כא' עמ' 280-272)

19. בפתיחת שנת הלימודים תשע"ד, נדרשו ההורים לשלם סכומים של אלפי שקלים (למעלה מ-3,000 ₪) עבור הלימודים, כמו גם תשלום נוסף של 1,000 ₪ עבור לימודי נגינה.

20. מאז חודש אוגוסט 2013 וביתר שאת מאז פתיחת שנת הלימודים גבר מסע הלחצים כנגד הורי התלמידים שזוהו עם המאבק כנגד התשלומים הבלתי חוקיים. כך למשל העותרת 3 שנתפסה ממובילות המאבק, ספגה אמירות קשות ברשתות החברתיות (פייסבוק וואטסאפ) הן על ידי הורים ועל ידי "הנהגת ההורים" עצמה.

21. בפורום בפייסבוק שהנהיגה הנהגת ההורים ובו השתתפה העותרת 7 נכתבו בין היתר הדברים הבאים על ידי הורים שונים (ההתכתבויות הן מסוף יולי 2013-תחילת אוגוסט 2013):

"לא כל משבר הוא דבר רע! לדעתי מעז יכול לצאת מתוק. יש פה מקום לבחינה מחדש של לא מעט מההתנהלויות בבית הספר. הן לייחודי והן בכלל. **לגבי ההורים שתובעים את בית הספר, צריך לאפשר בדרך נעימה לעזוב את בית הספר. הם לא חייבים להביא את ילדיהם ללמוד בבית ספר שבו משלמים שכר לימוד...**  
לא ניתן יותר שפרזיטים יחיו על חשבוננו. נגמרו הימים הטובים...  
תלונת ההורים שבגינה ניתנה ההנחייה לשזור היא בנוסף לחוזר מנכ"ל, והיא הסיבה לבעיה שנוצרה לנו כאן...  
לצערי, מסכימה עם \_\_\_\_\_, לולא מספר הורים שהגישו תביעה נגד תשלומי בית הספר לא היינו במצב בו אנו נמצאים היום. **עצוב שמספר קטן של הורים הורסים בית ספר שלם. בואו לא נשכח שאף אחד לא חייב ללמוד בשז"ר. זו בחירה שלהם.."**

צילום התרשומת מצורף לעתירה כנספח **כב'** (עמ' 281-289)

22. באחת מאספות ההורים נכנסה סגנית המנהל לכיתה וסיפרה על "קבוצת הורים סרבנית", דבר שהוביל לתגובות זועמות של חלק מההורים והפניית אצבע מאשימה כנגד קבוצת ההורים שאינה משלמת את התשלומים הבלתי חוקיים.

23. העותרת 3 החלה לעבור מסע לחצים קשה, שכלל פנייה של מחנכת הכיתה בקשר לתשלומים, ודברים קשים שנאמרו נגדה בפייסבוק על ידי ועד ההורים של בית הספר. במהלך טיול שנתי של כיתה ו' הצביעו חלק מילדי הכיתה על בנה לגנאי בסמנם אותו כמי שהוריו לא שילמו. לחץ חלק מההורים כנגד המשפחה היה חריף ביותר וכלל התבטאויות פוגעניות כגון: "שהעירייה תוציא את ילדי ה"לא משלמים" מהכיתות" או כי "אנו ממנים את הילדים שלך".

24. אחת מהאימהות, שמצבה הכלכלי קשה, "סומנה" כסרבנית תשלום ומאז היא עוברת לחצים קשים מחלק מההורים. בישיבת הורים נאמר "מי זה ההורים הדפוקים האלה שלא משלמים" והסתכלו עליה. העותרת מוסיפה כי בישיבת תחילת השנה מסרו נציגי ועד ההורים הכיתתי כי מצאו דרך לעקוף את הוראות הדין באשר לתשלומים.

25. לחצים דומים עבר כל אחד מההורים אשר הוכר כמי שאינו משלם את מלוא הסכומים. בתכתובת קבוצת ווטסאפ של קבוצת הורים לתלמידים בבית הספר (מסוף אוקטובר תחילת נובמבר 2013) נכתב בין היתר להלן:

"אני חושב שחשוב להודיע גם על הסנקציות שיינקטו השנה כלפי מי שלא משלם על ידי העירייה, שזה כולל העברת הילד למוסד חינוכי ציבורי אחר בקרבת מגוריו... ידוע לי מהעירייה שהם יטפלו אישית בכל מי שלא ישלם בניגוד לשנים קודמות. מה שבית הספר לא אכף יקרה כעת ע"י העירייה. בדוק. זה חלק מההסכם המחודש בין בית הספר העירייה ומשרד החינוך... השנה צפוי הפתעה למי שלא ישלם..."

לנו כהנהגת אין סמכות ולא מתפקידנו להוציא או להעביר ילדים מכל סיבה שלא תהיה. בזמן המאבק בקיץ על נושא הייחודיות והשגת אישור מחודש ממשרד החינוך, עלתה השאלה אם בכל זאת הורים לא ירצו לשלם לבית הספר ואז נאמר על ידי מנהל החינוך ומשרד החינוך שמי שלא רוצה את התוכנית הייחודית בשז"ר (זו לא חובה, אנחנו מגיעים לשז"ר בדיעה שצריך לשלם) אז ימצאו לו חלופות בבתי ספר אחרים רגילים..."

כל זה התעורר בגלל קבוצת הורים שהתלוננו למשרד החינוך על התשלום. לא שילמו וגם התלוננו וגם לא גרים ליד בית הספר. שילכו לחפש..."

בהמשך ההתכתבות התפתח דיון בין אחד ההורים לעותרת 3, אשר הזדהתה בשמה, במסגרתו נכתב לעותרת 3 שאנו (ההורים המשלמים) מממנים אותה, שהיא חצופה וגועל נפש, שאף אחד לא הכריח אותה לבוא לשז"ר ותוך שבוע תזרוק אותה העירייה לבית ספר אחר.

העתק ההתכתבות מצורפת לעתירה כנספח **בג'** (עמ' 290-292)

26. ביום 15.10.13 נשלח להורים חוזר תשלומים מפורט אשר מבוסס על אישור הגבייה לבתי ספר ייחודיים לתשנ"ה בטיוטת חוזר התשלומים החדש, אשר כלל גביית תשלום של 2,124 ₪ עבור תל"ן (וסה"כ תשלומי הורים של למעלה מ-3,000 ₪). לא זו אף זו, הסתבר כי לצד התשלומים בחוזר התשלומים נדרשו התלמידים לשלם סכום של 1,000 ₪ עבור שיעורי נגינה ישירות לחברה חיצונית. בעקבות חוזר התשלומים שלח ב"כ העותרים ביום 10.11.13 פנייה דחופה למשיבים, להפסיק את פעולות הגבייה המתבססת על טיוטת חוזר מנכ"ל.

חוזר התשלומים הבית ספרי מצורף לעתירה כנספח כד' (עמ' 293-294)

מכתב ב"כ העותרים מצורף לעתירה כנספח כה' (עמ' 295-296)

27. בעקבות הדרישה הנוספת עבור תשלומי נגינה וחוסר יכולתם לעמוד בדרישות התשלום הפסיקו בשנת הלימודים תשע"ד ילדי העותרות 2 ו-7 את השיעורים הללו. העותרת 7, אשר בתה הוצאה משיעור נגינה, ניהלה מו"מ מול המנהלת אשר בסופו של דבר העניקה להם הנחה של 600 ₪, כך שהיא משלמת רק 400 ₪. תשלום זה מבחינתה של העותרת 8 הינו חלק מתשלומי התל"ן.

28. ביום ג' 26.11.13 התקבל מענה ראשון מהותי לגוף הדברים ממנהלת מחוז דרום במשרד החינוך, לפיו הגבייה מתבססת על הוראת מעבר בטיוטת חוזר המנכ"ל וכי הגבייה עבור נגינה נעשית כהעשרה נפרדת בסוף יום לימודים.

המכתב מצורף לעתירה כנספח כו' (עמ' 297)

29. לאחר הודעה זו התקבלו הכרעות סופיות בנוגע להנחות שמקבלים חלק מהתלמידים והוריהם. כך למשל עמדו נציגי המשיבים בקשר עם חלק מהעותרים, אשר שתיים מהן קיבלו הודעה ביום 17.2.14 בדבר הנחה של כמחצית מהתשלומים לאור מצבן הכלכלי, זאת להבנתן לצורך "השתקתן", כאשר הנחות אלו, להן הן זכאיות בדין, ניתנו מתוך אותם תשלומים אסורים. במקביל נערכה התארגנות של העותרים לבירור המצב העובדתי האישי לאשורו.

30. במצב דברים זה, הוגשה עתירה בעניין גביית התשלומים בשנת הלימודים תשע"ד והשנים הקודמות לה בבית ספר שז"ר (עת"מ 14364-03-14, באר שבע). לאחר הגשת העתירה נחתם כאמור חוזר התשלומים החדש בו התבטלה הוראת המעבר לשנת הלימודים תשע"ד. אף על פי כן, טוען משרד החינוך מפי ב"כ מפרקליטות המדינה, בדבר חוקיות הגבייה בשנת הלימודים תשע"ד (מבלי להתייחס לשנים קודמות), וזאת על סמך שיקול דעת של מנהלת המחוז – שיקול דעת שכמובן אינו קיים על פי דין. מכל מקום, העתירה מצויה בשלב הסיכומים.